

ARAŞTIRMA

ERZURUM'DA GEBELİK VE DOĞUM SONU DÖNEMDE YAPILAN GELENEKSEL UYGULAMALARIN BELİRLENMESİ*

Aslı SİS ÇELİK**

Ayla ÇAPIK***

Raziye ENGİN****

Alınış Tarihi: 24. 09. 2012

Kabul Tarihi: 01. 11. 2012

ÖZET

Amaç: Tanımlayıcı türde olan bu araştırma kadınların gebelik ve doğum sonu dönemde yaptıkları geleneksel uygulamaları belirlemek amacıyla yapılmıştır.

Yöntem: 2 Şubat-10 Nisan 2009 tarihleri arasında bir üniversite hastanesinin doğum servisinde yatan loğusa kadınlardan çalışmaya katılmayı kabul eden 111 kadın araştırma kapsamına alınmıştır. Veriler araştırmacılar tarafından hazırlanan anket formu ile toplanmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde yüzdelik dağılımlar kullanılmıştır.

Bulgular: Araştırmaya katılan kadınların %33.3'ünün 20-25 yaş arasında olduğu, %46.8'inin ilköğretim mezunu olduğu ve %64'ünün çekirdek tipi aileye sahip olduğu belirlenmiştir. Kadınların %38.7'sinin doğum sonu dönemde emzirme ile ilgili, %52.3'ünün lohusalıkla ilgili, %92.8'sinin ise bebek bakımı ile ilgili geleneksel bir uygulama yaptığı belirlenmiştir.

Sonuç: Bu çalışma sonucunda kadınların gebelik ve doğum sonu döneme yönelik çeşitli geleneksel uygulamalar yaptıkları saptanmıştır. Kadınların bebek bakımına yönelik geleneksel uygulamaları daha fazla yaptıkları belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Gebelik; postpartum dönem; bebek bakımı; geleneksel uygulamalar.

ABSTRACT

Determining The Traditional Practices During Pregnancy and Postpartum Period in Erzurum

Objective: The purpose of this descriptive study was to determine the traditional practices women conducted during pregnancy and the postpartum period.

Method: 111 women attending the obstetrics department of a university hospital between 2nd February 2009 and 10th April 2009, and accepting to participate in this study were included in this study. A questionnaire, prepared by the researchers, was used to collect data. Percentage distributions were used to evaluate data.

Results: 33.3% of the women participating in the study were aged between 20 and 25, 46.8% were primary school graduates, and 64% had nuclear families. It was determined that during their postpartum period 38.7% of women conducted traditional practices related to breastfeeding, 52.3% conducted traditional practices related to puerperality, and 92.8% conducted traditional practices related to infant care.

Conclusion: Results of this study prove that women conducted various traditional practices during their pregnancy and postpartum period; women conducted traditional practices regarding infant care at higher level.

Key Words: Pregnancy; postpartum period; infant care; traditional practices.

GİRİŞ

Kadın sağlığı, doğrudan kendi sağlığı için önemli olduğu kadar, çocuk ve aile sağlığı için de önemlidir. Bu nedenle kadına verilen sağlık hizmetleri özel ve öncelikli olmalıdır. Kadın sağlığını olumsuz yönde etkileyen birçok

faktör olmasına karşın üreme sağlığı ile ilgili sorunlar, kadının genel sağlığını etkileyen en önemli problemler arasındadır (İnanç 1990; Çakmakçı 2003; Taşkın 2009).

*Bu çalışma, 6. Ulusal Üreme Sağlığı ve Aile Planlaması Kongresi'nde (23-25 Nisan 2009- Ankara) sözel bildiri olarak sunulmuştur.

**Atatürk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü (Araş.Gör.) e-mail: aslisis@hotmail.com

***Atatürk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ebelik Bölümü (Araş.Gör.)

****Atatürk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü (Öğrt.Gör.Uz.)

Doğurganlık, kadın vücudu için fizyolojik bir olay olmasına rağmen getireceği risklerden ayrı düşünülemez. Gebelik, doğum ve doğum sonu dönemler kadın ve ailesinin biyo-psikososyal uyumunu gerektiren, hastalık ve sağlık çizgisinin birbirine yaklaştığı süreçlerdir. Günümüzde gelişmekte olan ülkelerde gebelik, doğum ve doğum sonu döneme bağlı olarak yaşanan sorunlardan dolayı birçok kadın hayatını kaybetmektedir. Anne ölümleri olarak bilinen ölümlerin azaltılması için yapılacak en önemli faaliyetler doğum öncesi, doğum ve doğum sonu dönemde yapılacak olan bakım hizmetleridir (Kızılkaya 1997; Akın ve Mıhçıokur 1998; Taşkın 2009).

Türkiye Nüfus Sağlık Araştırması-2008 (TNSA-2008) verilerine göre; Türkiye'deki kadınların doğum öncesi bakım alma oranı %92 iken Erzurum ilinin de içinde bulunduğu Kuzeydoğu Anadolu Bölgesi diğer bölgelere göre daha geri durumdadır. Bölgede doğum öncesi bakım alma oranı %72.9'dur. Sağlık kuruluşunda gerçekleşen doğum oranı %75.5'dir. Bu da göstermektedir ki bölgede dört kadından biri evde doğum yapmaktadır. Yapılan doğumların %6.9'una geleneksel ebe yardım etmektedir. Doğum sonu bakım alan kadın oranları açısından da Kuzeydoğu Anadolu Bölgesi diğer bölgelere göre geri durumdadır. Kadınların yaklaşık %60'ı bir sağlık personelinin doğum sonrası bakım almıştır (TNSA 2008).

Doğum sonu dönemde verilen bakımın yetersizliği, bireylerin sağlık sorunlarını çözmek için geleneksel uygulamalar yapmaya yöneltmektedir. Ayrıca, ekonomik yetersizlikler, sağlık merkezlerinin uzak olması, sağlık personeline güvenmeme, doğum sonu dönemde görülen problemleri normal bir durum gibi algılama, sağlık güvencesinin olmaması ve toplumlarda doğumun mahrem bir olay gibi algılanması gibi nedenlerle çok zorunlu olmadıkça herhangi bir sağlık kurumuna gidilmemektedir. Bu nedenlerle bireyler sağlık problemlerini ailelerinden görmüş oldukları geleneksel uygulamalarla çözmeye çalışmaktadırlar (Polat 1995; Choudry 1997).

Türk toplumunda özellikle de gebelik, doğum ve doğum sonu dönemde yapılan geleneksel uygulamaların yaygınlığı dikkati çekmektedir. Literatürde gebelik, doğum ve doğum sonu dönemde yapılan davranış ve inançlarla ilgili olarak 222 çalışma bulunmaktadır. Bu uygulamaların bazıları sağlığa yararlı, bazıları zararlı, bazılarının ise

hiçbir etkisi bulunmamaktadır (UNICEF 1994). Sağlık açısından zararlı uygulamalar bireyin iyileşme süresini uzatmakta, etkin tedavi almasını engellemekte ve hatta ölümlerle sonuçlanmaktadır (Choudry 1997; Ayaz ve Yaman Efe 2008; Çetinkaya, Özmen ve Cambaz 2008). Geleneksel uygulama yapan kadınların dörtte üçünde gelecek yaşamlarında bir üreme sağlığı sorunu geliştiği saptanmıştır (Biltekin, Boran, Denkli ve Yalçınkaya 2004; Şenses ve Yıldızoğlu 2002). Benzer olarak geleneksel uygulamalar bebek sağlığını da olumsuz etkilemektedir. Bebeklerin sepsisten ölmelerine ileriki yaşlarında metabolik ve enfeksiyonel hastalıklara yakalanma risklerini de artırmaktadır (Özyazıcıoğlu 2004; Şenses ve Yıldızoğlu 2002).

Bu çalışma; Erzurum'da kadınların gebelik ve doğum sonu dönemde yaptıkları geleneksel uygulamaları belirlemek amacıyla yapılmıştır.

GEREÇ VE YÖNTEM

Araştırma tanımlayıcı nitelikte olup bir üniversite hastanesinin Doğum Servisinde yapılmıştır. Araştırmanın evrenini 02 Şubat-10 Nisan 2009 tarihleri arasında Aziziye Araştırma Hastanesi Doğum Servisinde yatan 153 loğusa kadın oluşturmuştur. Örneklem seçimine gidilmemiş, belirtilen evrenden çalışmaya katılmayı kabul eden, iletişim kurulabilen ve Türkçe konuşabilen 111 kadın araştırma kapsamına alınmıştır.

Veriler araştırmacılar tarafından hazırlanan anket formu ile yüz yüze görüşme tekniği kullanılarak toplanmıştır. Bu anket formunda kadınların sosyo-demografik özellikleri, gebelik ve doğum sonu döneme ait yaptıkları geleneksel uygulamaları belirlemeye yönelik sorular yer almıştır. Elde edilen veriler bilgisayar ortamında SPSS 16.0 programında değerlendirilmiş ve frekans dağılımı olarak sunulmuştur.

Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi etik kurulundan etik kurul onayı, ilgili hastane yönetiminden yazılı izin alınmıştır. Ayrıca, araştırmaya katılan kadınlara anket doldurulmadan önce araştırmanın amacı açıklanmış, araştırmaya katılımın gönüllü olduğu belirtilerek sözel izin alınmıştır.

BULGULAR VE TARTIŞMA

Kadınların bazı tanıtıcı özellikleri incelendiğinde %33.3'ünün 20-25 yaşları arasında olduğu, %46.8'inin ilköğretim mezunu olduğu görülmektedir. Kadınların %91.9'u herhangi bir işte çalışmamakta ve %47.7'si şehir merkezinde oturmakta, %64.0'ü çekirdek

aileye sahiptir. Kadınların %44.1'inin aylık geliri orta düzeyde olduğu belirtilmiştir (Tablo 1).

Tablo 1. Kadınların Bazı Tanıtıcı Özelliklerine Göre Dağılımı (s=111)

Tanıtıcı özellikler	s	%
Yaş Grubu		
20-25	37	33.3
26-29	15	13.6
30-35	36	32.4
36 ve üstü	23	20.7
Eğitim durumu		
Okuryazar değil	38	34.3
İlköğretim	52	46.8
Lise ve üstü	21	18.9
Çalışma durumu		
Çalışmıyor	102	91.9
Çalışıyor	9	8.1
Yaşadığı yer		
İl	53	47.7
İlçe	18	16.3
Köy	40	36.0
Aile yapısı		
Çekirdek aile	71	64.0
Geniş aile	40	36.0
Aylık gelir		
İyi	15	13.5
Orta	49	44.1
Kötü	47	42.4

Yapılan çeşitli çalışmalar zengin bir kültürel yapıya sahip olan Erzurum'da geleneksel uygulamaların yaygın olarak kullanıldığını göstermiştir (Türkdoğan 1972; Pasinlioğlu 1990; Hacıoğlu 1991).

Tablo 2. Kadınların Geleneksel Uygulama Yapma Durumlarına Göre Dağılımı (s=111)

Geleneksel Uygulama Yapma Durumları	s	%
Gebelik ile ilgili		
Evet	24	21.6
Hayır	87	78.4
Lohusalık ile ilgili		
Evet	58	52.3
Hayır	53	47.7
Emzirme ile ilgili		
Evet	43	38.7
Hayır	68	61.3
Bebek bakımı ile ilgili		
Evet	103	92.8
Hayır	8	7.2

Tablo 2 incelendiğinde; kadınların % 21.6'sı (24 kişi) gebelik döneminde, %52.3'ü (58 kişi) lohusalık döneminde geleneksel bir uygulama yaptığını ifade etmiştir. Kadınların

%38.7'si (43 kişi) doğum sonu dönemde emzirme ile ilgili, %92.8'si (103 kişi) bebek bakımı ile ilgili geleneksel bir uygulama yapmış olduğunu belirtmişlerdir.

Tablo 3 incelendiğinde; kadınların gebelikte en çok (%14.4) bebek güzel ya da gamzeli olsun diye çeşitli yiyecekler yediği görülmektedir. Bu uygulamalarda kadınların; %11.7'si bebek gamzeli olsun diye, %2.7'si ise bebek güzel olsun diye herhangi bir yiyecek yemektir.

Biltekin, Boran, Denkli ve Yalçınkaya'nın (2004) yaptığı çalışmada; annelerin %24'ünün bebek güzel olsun diye bir geleneksel uygulama yaptığı belirlenmiştir. Bölükbaş, Erbil, Altunbaş ve Arslan'ın (2009) çalışmasında annelerin %33'ünün çocuğun güzel olması amacıyla anne sütünü bebeğin yüzüne sürdüğü, %17.8'inin yanakları gamzeli olsun diye parmak bastığı saptanmıştır. Eğri ve Gölbaşı'nın (2007) yaptıkları çalışmada annelerin %58.1'inin bebeğin güzel olması için bebeğin başını bağladıkları, %56.8'inin bebeğin burnunu sıktıklarını belirlenmiştir.

Tablo 3. Kadınların Gebelik Döneminde Yaptıkları Geleneksel Uygulamaların Dağılımı

Uygulamalar	s*	%
Bebek güzel ya da gamzeli olsun diye çeşitli yiyecekler yemek	16	14.4
Türbeye gitmemek	7	6.3
Gebelikte saç kestirmemek	3	2.7

*Birden fazla cevap verilmiştir. Yüzdeler s üzerinden alınmıştır.

Tablo 4. Kadınların Bebek Bakımı ve Emzirme ile ilgili Yaptıkları Geleneksel Uygulamaların Dağılımı

Bebek bakımı ile ilgili	S*	%
Bebegi kundaklama	79	71.2
Göbeği düşmeden banyo yaptırma	70	63.1
Bebegin sarılık olmaması için uygulama yapma	54	48.6
Bebegi tuzlu su ile yıkama	16	14.4
Gazı olan bebeğe uygulama yapma	12	10.8
Pişik olan bebeğe uygulama yapma	11	9.9
Emzirme ile ilgili		
Bebegi ilk kez beslemek için kulağına ezan okunmasını beklemek	23	20.7
Bebegi ilk sütü (kolostrum) vermemek	16	14.4
Meme başı çatlağı için zeytinyağı sürmek	10	9.0
Pamukçuk için karbonatlı su ile silmek	10	9.0

*Birden fazla cevap verilmiştir. Yüzdeler s üzerinden alınmıştır.

Kadınların bebek bakımı ile ilgili yaptıkları geleneksel uygulamalara bakıldığında; %71.2'sinin bebeği kundakladığı, % 63.1'inin bebeğin göbeği düşmeden önce bebeğe banyo yaptırdığı dikkati çekmektedir. % 48.6'sının ise bebeğin sarılık olmaması için bir geleneksel uygulama yaptığı görülmektedir (Tablo 4).

Bebeğin sarılık olmaması için yapılan uygulamalar arasında;

- % 43.2 ile bebeğin banyo suyuna altın atma ilk sırada gelmektedir.
- % 11.7 ile bebeğe sarı kıyafetler giydirme,
- % 7.2 ile bebeğin üzerine sarı tülent örtme bunu izlemektedir.

Çetinkaya, Özmen ve Cambaz'ın (2008) Manisa ilinde yaptıkları çalışmada; kadınların %92.8'inin doğum sonu dönemde yenidoğan sağlığı ile ilgili en az bir geleneksel uygulama yaptığı belirtilmiştir. Biltekin, Boran, Denkli ve Yalçinkaya'nın (2004) İzmir Bornova'da yaptığı çalışmada; annelerin %79'unun kundak uyguladıkları belirlenmiştir. Çetinkaya, Özmen ve Cambaz'ın (2008) Manisa'da yaptığı çalışmada annelerin %60.4'ünün, Yalçın'ın (2007) Konya Karaman'da yaptığı çalışmada annelerin %53'ünün, Ayaz ve Yaman Efe'nin (2008) Ankara'da yaptığı çalışmada %81'inin bebeğin kol ve bacakları eğri olmasın diye bebeği kundakladıkları belirlenmiştir. Dinç'in (2005) Şanlıurfa'da yaptığı çalışmada annelerin %74'ünün, Bölükbaş, Erbil, Altunbaş ve Arslan'ın (2009) Ordu'da yaptığı çalışmada annelerin %53.2'sinin bebeği kundakladıkları belirlenmiştir. Kundaklama geleneği, Türk toplumunda oldukça yaygın bir uygulamadır. Bilindiği gibi kundaklanan bebek; kolları ve bacakları bağlandığı için rahat hareket edemez, ağlar ve huzursuzdur. Ayrıca kundaklama, gelişimsel kalça displazisi için risk faktörleri arasında belirtilmektedir. (Bilaloğlu, Ünlübay ve Tunçbilek 2001). Bu nedenle bebeği kundak yapmak bebek sağlığı açısından sakıncalı olacağı ve bebeğin serbest hareket etmesini engelleyeceği için annelere bebeklerini kundaklamamaları önerilmektedir.

Dinç'in (2005) çalışmada annelerin %46.5'inin, Bölükbaş, Erbil, Altunbaş ve Arslan'ın (2009) çalışmada da annelerin %66'sının bebeğin göbeği düşmeden önce bebeğe banyo yaptırdıkları belirlenmiştir. Yenidoğanın göbek kordonu düşene kadar silinerek temizlenmesi uygundur. Doğumdan sonra en az ilk 12 saat bebeğin yıkanmaması, hipotermiyi önlemek açısından son derece önemlidir. Günlük göbek bakımı için herhangi

bir antiseptik solüsyon sürmeye gerek görülmemektedir. Göbek temiz ve kuru tutulmalı, bebek bezi göbeğin altından kıvrılmalıdır. Islak ve nemli bir ortam kordonun düşmesini geciktirdiği gibi mikrop kaparak enfekte olmasına neden olacağından üzerinde durulması gereken bir konudur. Göbek kordonu yaklaşık 10-12 gün içinde kuruyarak düşer. Kordon düştükten sonra normal banyo yaptırılabilir (Taşkın 2009; Çavuşoğlu 2004). Bu sonuç annelerin konuyla ilgili eğitilmeleri gereğini düşündürmektedir.

Biltekin, Boran, Denkli ve Yalçinkaya'nın (2004) yaptığı çalışmada annelerin %67'si sarılık olmaması için bir geleneksel yöntem uyguladıkları belirlenmiştir. Eğri ve Gölbaşı (2007) yaptıkları çalışmada annelerin %73.6'sının sarılık olmaması için bebeğin yüzüne sarı tülent örttüğüleri %20'sinin bebeği altın konulan su ile yıkadıklarını belirtmişlerdir. Yalçın'ın (2007) çalışmasında annelerin %32'si, Çetinkaya, Özmen ve Cambaz'ın (2008) çalışmasında %70.7'sinin, Geçkil, Şahin ve Ege'nin (2009) çalışmasında %89'unun, Bölükbaş, Erbil, Altunbaş ve Arslan'ın (2009) çalışmasında %6.9'unun bebeğin sarılık olmaması için sarı renkli bez örttüğü saptanmıştır.

Yenidoğanda sarılık meydana geldiğinde bu fizyolojik olsa bile kandaki bilirubin seviyesinin belirlenmesi ve yapılacak tedaviye karar vermek için yenidoğanın mutlaka sağlık kuruluşuna götürülmesi önemlidir. Bebeğin sarılık olmaması için uygulanan geleneksel uygulamalarda kültürel ve bölgesel farklılıklar olmasına rağmen bu uygulamanın ülkemizde oldukça yaygın olduğu görülmektedir. Bunun için yapılan, yararlı olmayıp zararı da olmayan geleneksel uygulamaları (sarı bez örtmek, altın suyu ile yıkamak v.b.) değiştirmek için annelere ısrar edilmemelidir ancak herhangi bir yararının olmadığı açıklanmalıdır. Sarılık olması halinde bu tür uygulamalarla vakit kaybedilmeden gerekli tedavisi için bebeğin bir sağlık kuruluşuna götürülmesi konusunda eğitilmeleri önemlidir.

Tablo 4'te emzirmeye yönelik yapılan geleneksel uygulamalar incelendiğinde annelerin en sık yaptıkları geleneksel uygulamaların emzirmeden önce bebeğin kulağına ezan okunmasını bekleme (%20.7) ve bebeğe ilk sütü vermeme (%14.4) olduğu dikkati çekmektedir. Literatürde yenidoğan bir bebeğin doğumdan sonra ilk 30 dakika içerisinde emzirilmesi ve erken emzirme ile yenidoğana ait komp-

likasyonların önlenebileceği yer almaktadır. Ayrıca erken dönemde emzirmenin involüsyon sürecine ve anne-bebek etkileşimine olumlu yönde etkisinin olduğu da bildirilmektedir. Doğumdan sonra bebeği beslemek için 3-5 ezan sonra emzirilmesi bebekte hipoglisemiye neden olmakta, sonuçta gelişen hipoglisemik durum beyin dokusuna zarar vermektedir (Taşkın 2009; Çavuşoğlu 2004). Eker ve Yurdakul'un (2006) Mersin'de yaptığı çalışmada kadınların %3.2'sinin bebeği emzirmeden önce üç ezan sesi beklediği ve %4.3'ünün de emzirmeden önce ilk sütü boşalttığı belirlenmiştir. Pasinlioğlu'nun (1990) Erzurum'da yaptığı çalışmada kadınların %78'inin, Hacılioğlu'nun (1991) Erzurum'da yaptığı çalışmada %45.2'sinin, Özyazıcıoğlu ve Polat'ın (2005) Erzurum'da yaptığı çalışmada %64'ünün, bebeği emzirmeden önce üç ezan sesi beklediği saptanmıştır. Geçkil, Şahin ve Ege'nin (2009) Adıyaman'da yaptığı, Çetinkaya, Özmen ve Cambaz'ın (2008) Manisa'da yaptığı, Ayaz ve Yaman Efe'nin (2008) Ankara'da yaptığı, Eğri ve Gölbaşı'nın (2007) Tokat'ta yaptığı çalışmada, Hizel, Ceyhun ve Tanzer'in (2006) Kırıkkale'de yaptığı çalışmada da benzer sonuçlar ortaya konulmuştur. Yapılan çalışmalar dikkate alındığında bu uygulamanın devam ettiği söylenebilir. TNSA 2008 sonuçları incelendiğinde; ülkemizde anne sütü ile beslemenin yaygın olduğu ancak emzirmeye geç başladığı görülmektedir. Ayrıca literatürde emzirmenin geç başlamasını etkileyen etmenler arasında yanlış inanç ve uygulamalar yer almaktadır (Eker ve Yurdakul 2006). Bu nedenle annelerin doğum öncesi dönemden itibaren, bebeklerini doğar doğmaz emzirmelerinin gerekliliği ve önemi konusunda eğitilmelerinin önemli olduğu düşünülmektedir.

Tablo 5. Kadınların Lohusalık ile ilgili Yaptıkları Geleneksel Uygulamaların Dağılımı

Uygulamalar	s*	%
Annenin kırkını çıkarmak	39	35.1
Bebeğin kırkını çıkarmak	23	20.7
Annenin kırkı çıkana kadar dışarı çıkmaması	17	15.3

*Birden fazla cevap verilmiştir. Yüzdeler s üzerinden alınmıştır.

Tablo 5 incelendiğinde doğum sonu dönemde lohusalık ile ilgili yapılan geleneksel uygulamalarda kadınların %35.1'inin anne ve bebeğin kırkını çıkardıkları görülmektedir. Eğri ve Gölbaşı'nın (2007) çalışmalarında kadınların %97.8'inin bebeğin kırkını çıkardıkları saptanmıştır.

Kırk çıkarma işlemi anne ve bebek için zararlı olmayan bir uygulamadır. Türk kültüründe daha fazla olmakla birlikte birçok kültürde doğumdan sonra uygulanan geleneksel uygulamalar arasında en yaygın olanıdır. Yapılan çalışmalara bakıldığında bu dönemde kadın 40 gün dışarı çıkarılmaz, 40 gün cinsel ilişkiye girmez, 40 gün anne banyo yapmaz, odasına kuran konur, evde tek başına bırakılmaz vb. uygulamalar yapılır. 40 gün sonunda anne ve bebeği, içinde çeşitli bitkiler veya otlar bulunan suyla yıkanır (Bolçay 2011; Eğri ve Konak 2011; Geçkil, Şahin ve Ege 2009; Polat 1995). Bu tür uygulamaların yararlı olanların desteklenmesi, zararlı olanların da tartışılıp değiştirilmesinin önemli olduğu düşünülmektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışma sonucunda kadınların gebelik ve doğum sonu döneme yönelik çeşitli geleneksel uygulama yaptıkları ortaya çıkmıştır. Kadınların yaptıkları bu geleneksel uygulamalarda bebek bakımına yönelik uygulamaların daha fazla yer kapladığı bulunmuştur.

Ebe ve hemşirelerin, gebelik ve doğum sonu dönemde sunduğu bakım hizmetlerinde anne ve bebeğin sağlığını koruma ve geliştirmeye yönelik gerekli uygulamalarda bulunması gerekmektedir. Bununla birlikte kadınların kültürel değer, inanç ve uygulamalarının sağlık üzerindeki etkilerinden dolayı, geleneksel uygulamaların da göz önünde bulundurulması yararlı olacaktır.

Kadın ve ailesine bakım veren sağlık personelinin bireyi bütüncül olarak değerlendirmesi, onların inandıkları ve yaptıkları geleneksel uygulamaları ortaya çıkaracak şekilde veri toplaması ve sağlığa zarar verebilecek türdeki geleneksel uygulamaları ve bunun getireceği riskleri azaltabilmek için uygun sağlık eğitimi vermesi ayrıca, kadınların geleneksel uygulama yapma nedenlerinin de belirlenerek bu yetersizliklerin ortadan kaldırılması yönünde çalışmalar da yapılması önerilebilir.

KAYNAKLAR

- Akın A, Mihçioğur S.** Dünya’da ve Türkiye’de Anne Ölümleri. Sağlık ve Toplum 1998;4(5):37-44.
- Ayaz S, Yaman Efe Ş.** Potentially Harmful Traditional Practices During Pregnancy and Postpartum. European Journal of Contraception and Reproductive Health Care 2008;13(3):282-8.
- Bilaloğlu P, Ünlübay DG, Tunçbilek I.** Doğumsal Kalça Çıkıklığı Tanısında Ultrasonografi. STED 2001;10(5):183-6.
- Biltekin Ö, Boran ÖD, Denkli MD, Yalçınkaya S.** Naldöken Sağlık Ocağı Bölgesinde 0-11 Aylık Bebeği Olan Annelerin Doğum Öncesi Dönem ve Bebek Bakımında Geleneksel Uygulamaları. STED 2004;13(5):166-8.
- Bolçay E.** Erzurum’da Doğum Öncesi, Doğum Sonrası ve Çocukluk Dönemiyle Alakalı Gelenekler. Kastamonu Eğitim Dergisi 2011;2(19):587-600.
- Bölükbaş N, Erbil N, Altunbaş H, Arslan Z.** 0-12 Aylık Bebeği Olan Annelerin Çocuk Bakımında Başvurdukları Geleneksel Uygulamalar. Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi 2009;6(1):164-176.
- Choudry UK.** Traditional Practices of Women from India: Pregnancy, Childbirth and Newborn Care. Journal of Obstetric, Gynecologic and Neonatal Nursing 1997;26(5):533-9.
- Çakmakçı A.** Gebelikte Olumlu Davranış Envanteri, Bir Metadolojik Çalışma. Hemşirelik Forumu 2003;6(3):8-18.
- Çavuşoğlu H.** Çocuk sağlığı hemşireliği. Ankara: Sistem Ofset; 2004. p.192.
- Çetinkaya A, Özmen D, Cambaz S.** Manisa’da Çocuğu Olan 15-49 Yaş Kadınların Doğum Sonu Dönemde Yenidoğan Sağlığı İle İlgili Geleneksel Uygulamaları. Cumhuriyet Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi 2008;12(2): 39-46.
- Diñç S.** Şanlıurfa Merkezde Bulunan 4 Numaralı Sağlık Ocağı’na Kayıtlı 0-1 Yaşında Çocuğa Sahip Olan Annelerin Çocuklarının Bakımında Uyguladıkları Geleneksel Uygulamalar. Hemşirelikte Araştırma Geliştirme Dergisi 2005;1(2):53-64.
- Eğri G, Gölbashi Z.** 15-49 Yaş Grubu Evli Kadınların Doğum Sonu Dönemde Bebek Bakımına Yönelik Geleneksel Uygulamaları. TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni 2007;6(5):313-21.
- Eğri GB, Konak A.** Doğum Sonu Dönem İle İlgili Geleneksel İnanç ve Uygulamalara Dünyadan ve Türkiye’den Örnekler. ZfWT 2011;3(1): 143-155.
- Eker A, Yurdakul M.** Annelerin Bebek Beslenmesi ve Emzirmeye İlişkin Bilgi ve Uygulamaları. STED 2006;15(9):158-163.
- Geçkil E, Şahin T, Ege E.** Traditional Postpartum Practices of Women and Infants and the Factors Influencing Such Practices in South Eastern Turkey. Midwifery 2009;25(1):62-71.
- Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü.** Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması-2008, Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, Sağlık Bakanlığı Ana Çocuk Sağlığı ve Aile Planlaması Genel Müdürlüğü, Devlet Planlama Teşkilatı ve TÜBİTAK, 2009, Ankara, Türkiye.
- Hacıalioğlu N.** Annelerin Çocuk Bakımı ve Beslenmesi Konusunda Bilgi, Tutum ve Davranışlarının Saptanması. Atatürk Üniversitesi Tıp Bülteni 1991;23(4):367-378.
- Hizel S, Ceyhan G, Tanzer F.** Traditional Beliefs As Forgotten Influencing Factors on Breast-Feeding Performance in Turkey. Saudi Medical Journal 2006;27(4): 511-8.
- İnanç N.** “Mutlu Doğuma Yardım” Çerçevesinde Gebe Doğum Yapmakta Olan ve Doğum Yapmış Annelerin Gebelik ve Doğuma İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi. THD 1990;39(3):37-42.
- Kızılkaya A.** Ana Sağlığı ve Aşırı Doğurganlık. Sağlık ve Sosyal Yardım Vakfı Dergisi 1997;7(4):30-43.
- Özyazıcıoğlu N, Polat S.** 12 Aylık Çocuğu Olan Annelerin Çocuk Bakımına İlişkin Başvurdukları Geleneksel Uygulamalar. Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi. 2005;8(1):63-71.
- Özyazıcıoğlu N.** 12 aylık Çocuğu Olan Annelerin Sağlık Sorunlarında Başvurdukları Geleneksel Uygulamalar. Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi 2004;7(2): 30-8.
- Pasinlioğlu T.** Gebelik, Doğum ve Lohusalığa İlişkin İnanç ve Uygulamalar. Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi 1990;6(1): 35-7.
- Polat HH.** Sivas Ulaş’ta Halk Hekimliği Uygulamaları. Ankara: Ürün Yayıncılık;1995.p.104-5.
- Şenses M, Yıldızoğlu İ.** Sekiz Ayrı İldeki Kaynana ve Gelinlerin Lohusalık ve Çocuk Bakımında Geleneksel Uygulamaları. Çocuk Forumu 2002; 5(2):44-8.
- Taşkın L.** Doğum ve Kadın Hastalıkları Hemşireliği. Ankara: Sistem Ofset Matbaacılık;2009.p.284-5.
- Türkdoğan O.** Doğu Anadolu’da Sağlık Hastalık Sisteminin Toplumsal Araştırması. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi;1972.p.11-9.
- UNICEF.** The Basics of maternal and child health, Copright UNICEF. Ankara:Barok Ofset Printing House;1994.p.51-64.
- Yalçın H.** Çocuk Sağlığı ve Bakımıyla İlgili Geleneksel Uygulamalar. Güncel Pediatri 2007 5(1):198.